

УДК 342.565.2+342.41(477)

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.2634681>

В.Д. НЕДИБАЛЮК,

старший викладач кафедри загальноправових дисциплін
Київського національного торговельно-економічного університету,
м. Київ, Україна; e-mail: vnedubaliyk@gmail.com;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7264-0267>

ОКРЕМІ АСПЕКТИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ЯК ГАРАНТІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСНОВНОГО ЗАКОНУ

V.D. NEDYBALIUK,

Assistant Professor, Chair of General Law Disciplines,
Kyiv National University of Trade and Economics,
Kyiv, Ukraine, e-mail: vnedubaliyk@gmail.com;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7264-0267>

SOME ASPECTS OF INDEPENDENCE OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF UKRAINE AS A GUARANTEE FOR REALIZATION OF THE BASIC LAW

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEY WORDS)

Розглянуто особливості нормативно-правового забезпечення незалежного виконання Конституційним Судом України своїх функцій. Запропоновано виокремити основні елементи принципу незалежності Суду, зокрема, вимоги до кандидата на посаду судді, порядок призначення судді на посаду, матеріальне забезпечення судді, особливості процедури звільнення судді з посади. Досліджено вплив кожного із зазначених елементів на процес втілення в реальних суспільних відносинах норм Основного Закону, виокремлено сильні та слабкі його сторони. Запропоновано розглядати незалежність органу конституційної юрисдикції як відносну, а не абсолютну категорію. Запропоновано вдосконалити нормативне регулювання незалежності органу конституційної юрисдикції, оскільки ряд законодавчих положень не виконують функцію захисту Суду від несанкціонованого впливу на нього інших суб'єктів права. Виконано завдання щодо посилення ефективності механізму реалізації Конституції України за посередництва діяльності такого інституційного гаранта як Конституційний Суд України.

Ключові слова: правосуддя; конституційна юрисдикція; гарантії; незалежність; реалізація

***

The Constitution of Ukraine is the Basic Law of the State, which defines the constitutional order, establishes general principles of construction and vectors of development of the state and social system. A number of legal and institutional guarantees of the realization of the Basic Law promote achievement the ideals of the state and society, defined by the Constitution. The Constitutional Court of Ukraine has a unique role among the institutional means of providing the realization of the Basic Law. The current state of realization of the Constitution of Ukraine, analysis of decisions and conclusions, adopted by the Court, leads to a deeper study of the independence of the constitutional jurisdiction body and its availability of a real opportunity to exercise its legal authority to protect the Constitution of Ukraine. That is why the purpose of this article is to research the main methods and means of implementation the independence of the constitutional jurisdiction body and the correlation of the researched processes with the realization of constitutional norms in real social relations. The achievement of this purpose was facilitated by the application of many general scientific and special legal methods of cognition, in particular: dialectical, logical, analysis and synthesis, formal-legal, comparative legal, interpretation of the rules of law. An analysis of the legal norms, that regulate the activities of the Constitutional Court and establishing the principle of the independence of this body, indicates that there are a number of controversial norms that require clarification and introduction of appropriate legislative changes. Otherwise, such norms can be used to restrict the independence of the Court and its subjection to the will of some subjects. An infringement on the independence of the Court threatens its function as an institutional guarantor of ensuring the process of implementing the Constitution of Ukraine and obstacles to the constitutional democracy in Ukraine. The process of implementation of the Basic Law's norms in real social relations can't be effectively provided that the interpretation of such norms, solving the issue of conformance of laws, regulations, international conventions to the Constitution is carried out not to establish the rule of law and the supremacy of the Constitution, but in the interests of certain subjects, which have an illegal influence on the Court. In turn, it threatens the realization not only of the Constitution but also of the

norms of laws that detail and specify the constitutional norms. Thus, it was concluded that there is a need to improve the legal regulation of the independence of the body of constitutional jurisdiction since a number of current legal norms don't fulfill the function of protecting the Court from unauthorized influence on it by other subjects of law.

Key words: justice; constitutional jurisdiction; guarantees; independence; realization

Постановка проблеми

Унікальність Конституції України полягає в тому, що вона визначає конституційний лад країни, встановлює загальні засади побудови та вектори розвитку державного і суспільного ладу. Яскравим маркером дієвості Конституції є фактична наявність характерних рис демократичної, правової та соціальної держави, забезпечення визначених прав і свобод людини та громадянина, функціонування органів державної влади.

Досягненню визначених Конституцією ідеалів держави та суспільства сприяють ряд правових та інституційних гарантій реалізації положень Основного Закону. Окрім того, що конституційні норми є нормами прямої дії (ч.3 ст.8 Конституції України) [1], а тому їх застосування та реалізація не потребує жодних додаткових інструментів та забезпечується виключно на підставі конституційних положень, процес реалізації норм Конституції також значною мірою пов'язаний з діяльністю органів державної влади. Виходячи з системного тлумачення закріплених Основним Законом повноважень Президента, останній є гарантом не лише дотримання норм Конституції, але й реалізації конституційних положень загалом. Визначені Законом важелі впливу глави держави на інші органи влади створюють Президенту реальну можливість забезпечити втілення конституційних норм в правову дійсність. Верховна Рада як єдиний орган законодавчої влади, будучи уповноваженою Українським народом на прийняття Конституції, наділена комплексом правомочностей щодо забезпечення її стабільності та дієвості, оскільки з моменту прийняття Конституції є відповідальною за реалізацію її положень. Основним призначенням органів виконавчої гілки влади, яку очолює Кабінет Міністрів України, є виконання Конституції України та законів України, що є однією з форм реалізації, поруч із дотриманням, використанням та застосуванням конституційних норм. За посередництва забезпечення здійснення засад внутрішньої і зовнішньої політики, прав і свобод людини та громадянина (частини 1, 2 ст.116 Конституції України) Кабінет Міністрів наділений достатнім обсягом правомочностей для втілення приписів Основного Закону в життя.

Серед інституційних засобів забезпечення реалізації Основного Закону окрема унікальна роль відводиться органу конституційної юрисдикції – Конституційному Суду України, котрий здійснює свої повноваження щодо правової охорони Конституції на засадах верховенства права та незалежності. В той же час, сучасний стан реалізації Конституції України, аналіз прийнятих Судом рішень та висновків спонукає до більш глибокого дослідження питання про незалежність цього органу конституційної юрисдикції та наявності у нього реальної можливості самостійного виконання повноважень щодо правової охорони Конституції України.

Серед таких дослідників можна зазначити, наприклад, П.Б. Стецюка, яким висвітлені питання забезпечення незалежності Конституційного Суду України [2]; В.Є Скомороха з науковим доробком особливостей такого окремого аспекту діяльності конституційної юстиції, як незалежність [3]; Ю.М. Тодики [4] та В.Ф. Погорілка з фундаментального аналізу процесу реалізації Конституції України [5]; Мартіна Боровські (Borowski Martin, 2014) та Вінфреда Брюггер (Brugger Winfried, 1996) із забезпечення правильного застосування та тлумачення правових норм [6, 7], Герхарта Хольцингера (Gerhart Holzinger, 2018) із конституційної юрисдикції в демократії, керованої верховенством закону [8], Марека Сафяна (Safjan Marek, 2006) із взаємозв'язку незалежності органу конституційної юрисдикції та верховенства конституції [9].

Хоча, слід зазначити, що питання взаємного впливу забезпечення незалежності органу конституційної юрисдикції та процесу реалізації норм Конституції України все ще не отримало належного висвітлення – не вирішеним є негативний вплив обмеження незалежності Конституційного Суду на процес реалізації Основного Закону.

Тому метою статті є визначення основних способів і засобів забезпечення незалежності органу конституційної юрисдикції, а також їх взаємозв'язку з втіленням конституційних норм в реальних суспільних відносинах. Її новизна полягає в установленні прямого зв'язку між рівнем забезпечення незалежності органу конституційної юрисдикції та ефективністю механізму реалізації Конституції України. Завданням статті є визначення основних складових елементів незалежності Конституційного Суду України, аналіз рівня їх забезпеченості в чинному законодавстві, розроблення пропозицій

щодо вдосконалення процесу реалізації норм Основного Закону через підвищення рівня незалежності Конституційного Суду.

Тлумачення законів як гарантія реалізації конституційних норм

Роль і значимість Конституційного Суду України в процесі втілення в життя конституційно-правових норм обумовлена його завданнями та повноваженнями. Відповідно до статті 147 Конституції України, Суд вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України [1]. Особливістю норм Конституції є те, що вони є нормами загальної дії, покликани регулювати значне коло суспільних відносин, а тому містять терміни та положення часто декларативного характеру, конкретизація яких відбувається у поточному законодавстві. Тому реалізація низки конституційних приписів залежить від того, наскільки ефективно та, з точки зору доктрини конституційного права, коректно, буде здійснена така деталізація. Прийняття ж нормативного акту, що суперечить конституційним приписам, створює додаткові перешкоди на шляху їх реалізації, саме тому завданням Конституційного Суду є мінімізація таких випадків шляхом визнання відповідних актів неконституційними.

Що стосується тлумачення Конституції, то воно має неабияке значення для такої форми реалізації конституційних норм, як правозастосування. Саме завдяки роз'ясненню Конституційним Судом змісту норм Конституції, забезпечується вірне їх застосування у практичній сфері, а отже конституційні норми можуть виконувати роль дієвого регулятора суспільних відносин.

В той же час не можна оминати увагою той факт, що повноваження органу конституційної юрисдикції в аспекті його компетенції щодо тлумачення конституційних норм були обмежені в 2016 році змінами, внесеними до Конституції. Так, до прийняття Закону України "Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)" від 02.06.2016 року орган конституційної юрисдикції виконував функцію офіційного тлумачення законів України. Однак у ході проведення реформи правосуддя та прийнятих конституційних змін, Суд даного права був позбавлений. Варто відмітити, що зазначене звуження компетенції органу конституційної юрисдикції негативно вплинуло на виконання ним опосередкованої функції із

забезпечення реалізації Конституції. На нашу думку, саме в ході тлумачення законів, яке Суд здійснював, виходячи із доктрини верховенства Конституції та конституційної законності, забезпечувалось правильне роз'яснення змісту правових норм.

Так, за 2015 рік із 5 рішень, що були прийняті Судом, 4 стосувались офіційного тлумачення законів, і лише 1 – відповідності Конституції норм закону [10]. Таким чином, офіційне тлумачення законів було одним із найбільш плідних напрямків діяльності Суду, а тому не зрозумілою є позиція законодавця щодо позбавлення Суду вказаного права.

Належне виконання Конституційним Судом своїх повноважень безпосередньо впливає на процес реалізації Конституції України. В той же час незалежність Суду є однією з гарантій забезпечення виконання ним своїх функцій.

Складові елементи принципу незалежності Конституційного Суду України

Що ж являє собою зміст поняття незалежності суду та на скільки він відображений належним чином у законодавстві? На думку судді Конституційного Суду у відставці П.Б. Стецюка, самостійне прийняття судом рішення у справі є суттю судової незалежності. При виконанні функцій з відправлення правосуддя й ухвалення рішення суддя не може бути керований ніким і нічим, окрім закону (прийнятого відповідно до демократичних принципів) і власного сумління та відчуття справедливості [2, с.65]. Зазначена позиція відтворює лише один аспект незалежності судді – його незалежність під час здійснення судочинства. Однак, вважаємо, що принцип незалежності судді поширюється і на інші сфери діяльності судової гілки влади. А тому підтримуємо наукову позицію С.С. Аскерова, котрий пропонує розглядати незалежність судді як незалежність посадової особи органу державної влади, яка поширюється як на сферу здійснення судочинства, так і на взаємовідносини судді із суб'єктами процесуальної діяльності, іншими органами влади, їх посадовими особами, громадянами [11, с.174].

Якщо проаналізувати чинне законодавство, то окремі елементи принципу незалежності суду вбачаємо в установлених вимогах до кандидата на посаду судді, порядку призначення судді на посаду, матеріальному забезпеченні судді, особливостях процедури звільнення судді з посади, тощо.

Вимоги, яким повинен відповідати кандидат на посаду судді (в аспекті незалежності Суду)

Що стосується вимог до кандидата на посаду судді, то ч.4 ст.148 Конституції України [1] та ч.1 ст.11 Закону України "Про Конституційний Суд України" (надалі по тексту – Закон) [12] містять

положення про обов'язкову наявність у кандидата високих моральних якостей. Окрім того, зазначені ж статті вимагають від кандидата бути правником із визнаним рівнем компетентності. Поняття "високі" моральні якості та "визнаний" рівень є оціночними.

Якщо звернутись до основ законотворчої техніки, то оціночні поняття застосовуються у випадку неможливості визначити в законодавстві весь спектр відносин, котрі необхідно врегулювати. В такому випадку нормотворець використовує оціночне поняття, яке під час правозастосування орган влади наповнює конкретним змістом, відповідно до обставин справи. Тобто, оціночні поняття застосовуються у нормах загальної дії. В той же час процедура призначення судді Конституційного Суду на посаду, вимоги до кандидата на посаду повинні відрізнитись високим ступенем чіткості та конкретизованості. Надання ж можливості правозастосувачеві (а в даному випадку це будуть суб'єкти призначення судді на посаду – Президент, Верховна Рада та з'їзд суддів) на власний розсуд вирішувати питання про відповідність кандидата посаді судді, може мати наслідком зловживання в цій сфері з метою призначення "лояльних" суддів, котрі, в подальшому діятимуть в інтересах суб'єкта призначення, а не в інтересах становлення конституційної законності.

Призначення судді на посаду (в аспекті незалежності Конституційного Суду)

Нововведенням конституційної реформи щодо правосуддя стало запровадження конкурсного відбору кандидатів на посаду судді Конституційного Суду (ч.3 ст.148 Конституції України) [1]. Процедура проведення конкурсу регламентується Законом України "Про Конституційний Суд України", і викликає багато запитань та зауважень. По-перше, конкурсна комісія, яка проводить конкурс щодо кандидатів від квоти Президента, формується з правників із визнаним рівнем компетентності. Це єдиний, визначений Законом, критерій щодо члена комісії, яка в результаті своєї діяльності надаватиме Президенту рекомендації щодо призначення кандидата на посаду Судді Конституційного Суду. Через відсутність у Законі будь-якої деталізації терміну "визнаний рівень компетентності" дана норма, на нашу думку, не буде реалізована, а отже де-факто відсутні критерії відбору членів конкурсної комісії. По-друге, процедура проведення конкурсу складається з декількох простих етапів: оголо-

шення про проведення конкурсу; подання кандидатами документів згідно переліку; дослідження документів; проведення спеціальної перевірки кандидатів згідно Закону України "Про запобігання та протидію корупції"; проведення співбесід із кандидатами та складення рекомендації щодо призначення кандидата на посаду.

Правова регламентація проведення конкурсу на заміщення вакантної посади Судді Конституційного Суду є недостатньою. З аналізу норм Закону не зрозуміло, в чому ж полягає сама суть конкурсного відбору. Адже, якщо звернутись до наукових думок, то конкурс – це один із правових способів раціонального підбору кадрів, метою якого є визначення найкомпетентнішого серед його учасників... за визначеними критеріями [13, с.72]. В той же час, Закон не визначає критеріїв, за які дозволять серед кандидатів, що формально відповідають вимогам Закону, обрати найкомпетентнішого. А, враховуючи, що здійснюватимуть такий відбір за квотою Президента особи із визнаним рівнем компетентності, то сумнівним видається можливість взагалі здійснення конкурсного відбору на принципах пріоритету прав людини, професіоналізму, чесності, персональної відповідальності, змагальності та неупередженості.

Важливою гарантією прозорості проведення конкурсу є можливість доступу громадськості до його організації та проведення. Саме включення громадського контролю до процесу проведення конкурсу щодо відбору кандидатів на посаду судді Конституційного Суду допоможе уникнути незаконного впливу на хід його проведення.

Таким чином, відсутність детальної, чіткої регламентації процедури конкурсного відбору кандидата на посаду судді Конституційного Суду може мати наслідком призначення на посаду кандидатів, що є інституційно чи морально залежними від суб'єкта призначення. Зазначене породжує сумніви в подальшій можливості таких суддів неупереджено виконувати свої обов'язки та сприяти реалізації норм Конституції України.

Що стосується набуття статусу судді, то відповідно до ч.2 ст.18 Закону України "Про Конституційний Суд України", особа набуває статусу судді Конституційного Суду з дня, що є наступним за днем призначення на посаду, а от повноваження судді у особи набуваються після складення присяги [12]. Таким чином, Законом у часі розділені два важливих моменти: набуття статусу судді та набуття повноважень судді, а отже може виникнути ситуація, за якої особу призначили на посаду, однак вона не набула повноважень, а отже не може приступити до виконання своїх прямих обов'язків.

Відкладення в часі моменту набуття повноважень новопризначеним суддею може негативно відобразитись на дієздатності органу конституційної юрисдикції.

Фінансова незалежність органу конституційної юрисдикції

Оплата праці судді Конституційного Суду України є безумовною гарантією його незалежності. Статтею 148-1 Основного Закону передбачено, що розмір винагороди судді Конституційного Суду України встановлюється Законом про Конституційний Суд України, а в Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на діяльність Суду з урахуванням пропозицій його Голови [1]. Таким чином, голова Суду щороку подає пропозиції щодо фінансового забезпечення Суду, Кабінет Міністрів такі пропозиції зобов'язаний включити до Державного бюджету, а Верховна Рада – затвердити. Однак, зазначені зобов'язання не визначені в законодавстві, що породжує виникнення логічного питання, чи є пропозиції голови Конституційного Суду обов'язковими до включення в Державний бюджет, чи вони підлягають подальшому розгляду органами влади?

Іншим аспектом, що породжує сумніви у ефективності такої гарантії незалежності органу конституційної юрисдикції як фінансове забезпечення, є недотримання конституційної вимоги про визначення розміру винагороди судді в Законі про Конституційний Суд України, в той час як Закон відсилає нас до інших актів (зокрема тих, що встановлюють винагороду судді Верховного Суду). Дана правова невизначеність створює додаткові можливості для чинення тиску на суд. Як приклад можна привести проект Закону "Про державний бюджет" на 2019 рік, пунктом 5 перехідних положень якого було скасовано поетапне збільшення окладу суддів місцевого, апеляційного та вищого спеціалізованого суду [14]. Хоча дана норма не стосувалась окладу судді Верховного Суду й при підготовці проекту Закону "Про Державний бюджет" до другого читання була виключена, однак дана ситуація демонструє, наскільки легко можна на практиці маніпулювати законодавчими нормами та ставити судову гілку влади у залежність від політичної волі вищих органів влади країни.

Свою позицію щодо даної спроби впливу на судову гілку влади висловила і Рада суддів України – так, у рішенні від 19.11.2018 року № 9 визначено, що скасування підвищення розміру окладів суддів є фактично зміною гаран-

тій, передбачених спеціальним законом, та матиме негативний вплив на незалежність як окремого судді, так і всієї судової системи [15].

Безумовно, відсутність у Законі України "Про Конституційний Суд України" чіткої норми із розміром винагороди судді є фактором, що може негативно вплинути на принцип незалежності Суду, а отже неможливість ним об'єктивно виконувати визначені Законом повноваження, що забезпечують процес реалізації Конституції України.

Звільнення судді з посади (в аспекті незалежності Конституційного Суду)

Наступним фактором, що може бути використаний з метою чинення тиску на суддю Конституційного Суду, є недосконалість процедури звільнення судді з посади. Так, статтею 149-1 Конституції України [1] та статтею 21 Закону України "Про Конституційний Суд України" [12] визначено підстави звільнення суддів з посади, серед яких новими (в порівнянні з попередньою редакцією відповідних статей) є такі підстави, як: по-перше, вчинення суддею істотного дисциплінарного проступку; по-друге, грубе нехтування своїми обов'язками; по-третє, систематичне нехтування суддею своїми обов'язками.

Щодо першої підстави, то чинне трудове законодавство не містить визначення дисциплінарного проступку, знаходимо його лише в Законі України "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України", однак правова природа проступку посадової особи нацполіції суттєво відрізняється від проступку, вчиненого суддею, а тому вважаємо за неможливе застосувати норми вказаного закону за аналогією. Таким чином, підставою звільнення судді Конституційного Суду з посади може стати вчинення певного діяння, якому не може бути надана кваліфікація відповідно до закону. З аналогічних підстав нівелюється і зміст ознаки істотності проступку, у зв'язку з відсутністю визначення в законодавстві самого поняття проступку.

Іншою підставою для звільнення судді є грубе нехтування суддею своїми обов'язками. Термін "грубе" є оціночним поняттям, який зміст буде вкладено у нього під час правозастосування наразі не зрозуміло, тож існує небезпека використання даної норми Закону з метою тиску на суддю та схилення його до прийняття певного рішення, що не завжди може сприяти реалізації конституційних положень. Те ж саме стосується й "систематичного" нехтування суддею своїми обов'язками. При визначенні підстав звільнення судді з посади недопустимим є використання оціночних понять без зазначення чітких критеріїв для визначення їх змісту. З метою забезпечення незалежності судді та створення гарантій від необґрунтованого його

звільнення з посади, у Законі варто би чітко визначити підстави, що дозволяють кваліфікувати нехтування суддею своїми обов'язками як грубе чи систематичне, в протилежному ж випадку зазначені норми не зможуть забезпечити досягнення мети належного правового регулювання.

Щодо аналізу підстав звільнення судді Конституційного Суду з посади свою позицію висловила і Венеціанська комісія, котра відмітила, що проаналізована формула підстав для звільнення забезпечує кращий захист суддів від необґрунтованого звільнення ніж звільнення "за порушення присяги", що мало місце у попередній редакції Закону [16]. З такою позицією Комісії не можемо погодитись, оскільки, з викладених вище підстав, неможливо чітко визначити зміст досліджуваної норми, що значно ускладнює механізм її реалізації та унеможлиблює захист суддів від незаконного звільнення з посади.

Однак, варто погодитись із позицією Венеціанської комісії та відмітити також і позитивний аспект у питанні забезпечення в новому Законі незалежності органу конституційної юрисдикції – суб'єктом звільнення судді з посади, згідно з законодавчими нововведеннями, є сам Суд. Таким чином, суб'єкт призначення судді на посаду не може в подальшому впливати на нього через погрозу використання правомочності щодо звільнення такого судді з посади, як це мало місце до проведення конституційної реформи щодо правосуддя.

З аналізу чинного законодавства вбачається, що Конституційний Суд не може бути цілком незалежним та аполітичним, оскільки участь в його формуванні приймають різні політичні органи, керуючись при виборі кандидата не лише його відповідністю вимогам Закону, але прихильністю такого до політичних поглядів, що близькі суб'єкту призначення. Однак особиста прихильність судді до окремих представників політичних сил не повинна впливати на професійне виконання суддею своїх конституційних обов'язків. Приймаючи рішення суддя повинен, в першу чергу, усвідомлювати наслідки, які таке рішення може спричинити для правореалізаційного процесу.

Окремі неюридичні форми чинення тиску на Суд

Окрім правових форм тиску на суддів Конституційного Суду існують також неюридичні форми чинення тиску на Суд, однією з таких форм є тиск громадськості. Однак, Конститу-

ційний Суд при виконанні своїх повноважень повинен керуватись законом та забезпечувати баланс інтересів сторін конституційного провадження, який ґрунтується на Основному Законі. В даному контексті досить влучною видається позиція Ю.М. Тодики, який зазначив, що сучасна держава, заснована на компромісі, а конституція – це компроміс, що примирює різні домагання та інтереси найбільш впливових соціальних сил в країні [17, с. 280], тому Конституційний Суд повинен знаходити баланс між інтересами державних та суспільних інституцій або окремих суспільних інституцій при здійсненні конституційного судочинства.

Отже, лише незалежний Конституційний Суд може забезпечити верховенство Конституції та сприяти реалізації її положень. Рішення, які Суд приймає під тиском інших владних чи громадських інституцій, не здатні сприяти утвердженню конституційної законності та згубно впливають на процес побудови державного та суспільного ладу на засадах, визначених Основним Законом. Як приклад, можна привести рішення Конституційного Суду України від 30.09.2010 року, прийняте Судом під тиском Президента України. При прийнятті даного рішення Суд вийшов за межі повноважень, наданих йому законом, та перейняв на себе функцію законотворця, відновивши дію редакції Конституції України, що існувала до внесення до неї змін Законом України "Про внесення змін до Конституції України" від 08.12.2004 року № 2222-IV [18]. Зрештою, чинення тиску на Суд мало наслідком узурпацію влади Президентом України та блокування процесу реалізації низки конституційних норм на тривалий період.

Отже, лише незалежний орган конституційної юрисдикції здатен сприяти встановленню конституційного ладу в державі. Прийняття ж Судом рішень під тиском зі сторони органів державної влади чи зі сторони громадськості може мати непоправні наслідки для втілення конституційних приписів в реальних суспільних відносинах.

Висновки

Аналіз правових норм, що регламентують діяльність Конституційного Суду та закріплюють принцип незалежності даного органу, свідчить про наявність ряду спірних положень, які потребують уточнень та внесення відповідних законодавчих змін. В протилежному випадку такі норми можуть бути використані з метою обмеження незалежності Суду та підкорення його волі окремих суб'єктів. Посягання на незалежність Суду ставить під загрозу його діяльність як інституційного гаранта забезпечення процесу реалізації Конституції України та

ставить під загрозу становлення в Україні конституційної законності.

Процес втілення в реальних суспільних відносинах норм Основного Закону не може бути ефективним за умови, коли тлумачення таких норм, вирішення питання про відповідність Конституції законів, підзаконних актів, міжнародних договорів здійснюється не з метою становлення верховенства права та верховенства Конституції, а в інтересах окремих суб'єктів, що здійснюють незаконний вплив на Суд. В свою чергу це ставить під загрозу реалізацію не лише Конституції, але й норм законів, які деталізують та уточнюють конституційні приписи.

В той же час не варто розглядати незалежність органу конституційної юрисдикції як безумовну та абсолютну. Її зміст визначається законом та не може виходити за встановлені межі. Конституційний Суд України є органом судової гілки влади, а отже в системі

стримувань і протидії не лише протистоїть іншим органам, а навпаки, разом із законодавчою та виконавчою гілкою влади покликаний провадити свою діяльність з метою досягнення спільного результату – підкоренню конституційним нормам усіх правовідносин, що виникають в державі та суспільстві.

Конфлікт інтересів

Під час підготовки до опублікування, комунікації з редакцією та виходу статті до друку відсутній реальний чи потенційний конфлікт інтересів автора статті з відповідальними особами чи будь-якими іншими третіми особами щодо тематики статті та суміжних напрямків юридичних досліджень.

Вираз вдячності

Дослідження не отримало гранту з будь-якого фінансового агентства в державному, комерційному або некомерційному секторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Стецюк П. Гарантії незалежності Конституційного Суду України. *Вісник Конституційного Суду України*. 2013. № 1. С. 63–71.
3. Скомороха В. Судова незалежність (тези). *Вісник Конституційного Суду України*. 2001. № 1. С. 71–74.
4. Тодика Ю.М. Конституція України: проблеми теорії і практики. Х.: Факт, 2000. 608 с.
5. Проблеми реалізації Конституції України: теорія і практика: монографія / відп. ред. В. Ф. Погорілко. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України: А.С.К., 2003. 652 с.
6. Borowski Martin. Concretized Norm and Sanction qua Fact in the Vienna School's Stufenbaulehre, in: *Ratio Juris: An International Journal of Jurisprudence and Philosophy of Law*. Vol. 27, Issue 1. March 2014. PP. 79–93.
7. Brugger Winfried. Concretization of Law and Statutory Interpretation, in: *Tulane European and Civil Law Forum*, Vol. 11 (1996), S. 207–250.
8. Holzinger, G. (2018). Constitutional Jurisdiction in a Democracy Governed by the Rule of Law. *ICL Journal*, 12(1). 1–17. DOI: <https://doi.org/10.1515/icl-2018-0001>.
9. Safjan, Marek (2006) Niezależność Trybunału Konstytucyjnego i suwerenność konstytucyjna RP. *Państwo i Prawo*, (6). 3–17.
10. Рішення Конституційного Суду України за 2015 рік. URL: <http://www.ccu.gov.ua/docs/230>.
11. Аскеров С. С. Принцип незалежності і недоторканності суддів у кримінальному процесі України та Азербайджану (порівняльно-правове дослідження): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. К., 2008. 199 с.
12. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 № 2136–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>.
13. Андрушко А. В. Виникнення трудових правовідносин з державними службовцями: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Хмельницький, 2003. 196 с.
14. Проект Закону Про державний бюджет на 2019 рік. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64598.
15. Рішення Ради суддів України: від 19.11.2018 № 9. URL: <http://rsu.gov.ua/uploads/article/risenna-rsu-no-78-vid-19112018-s-bf0d84e109.pdf>.
16. Висновок Європейської Комісії за демократію через право щодо Проекту Закону Про Конституційний Суд України: від 12.12.2016 № 870/2016. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/870_2016_2016_12_12.pdf.
17. Тодика Ю. Н. Основы конституционного строя Украины. Х.: Факт, 1999. 318 с.
18. Рішення Конституційного Суду України (справа про додержання процедури внесення змін до Конституції України): від 30.09.2010 № 20-рп/2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-10>.

REFERENCES

1. *Konstytutsiya Ukrayiny* [The Constitution of Ukraine] (28.06.1996). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> (in Ukr).
2. Stetsyuk, P. (2013). Harantiya nezalezhnosti Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny [Guarantee of independence of the Constitutional Court of Ukraine]. *Visnyk Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny*, (1). 63–71 (in Ukr).
3. Skomorokha, V. (2001). Sudova nezalezhnist' (tezy) [Judicial independence (abstracts)]. *Visnyk Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny*, (1). 71–74 (in Ukr).
4. Todyka, Yu. M. (2000). *Konstytutsiya Ukrayiny: problemy teorii i praktyky* [The Constitution of Ukraine: problems of theory and practice]. Kharkiv: Fakt (in Ukr).
5. Pohorilko, V. F. (Red.). (2003). *Problemy realizatsiyi Konstytutsiyi Ukrayiny: teoriya i praktyka: monohrafiya* [Problems of the implementation of the Constitution of Ukraine: theory and practice: monograph]. Kyiv: In-t derzhavy i prava im. V. M. Korets'koho NAN Ukrayiny: A.S.K. (in Ukr).
6. Borowski, Martin (2014). Concretized Norm and Sanction qua Fact in the Vienna School's Stufenbaulehre. *Ratio Juris: An International Journal of Jurisprudence and Philosophy of Law*, 27(1). 79–93 (in Eng.)
7. Brugger, Winfried (1996). Concretization of Law and Statutory Interpretation. *Tulane European and Civil Law Forum*, (11). 207–250 (in Eng.).
8. Holzinger, G. (2018). Constitutional Jurisdiction in a Democracy Governed by the Rule of Law. *ICL Journal*, 12(1). 1–17. DOI: <https://doi.org/10.1515/icl-2018-0001> (in Eng.).
9. Safjan, Marek (2006). Niezalezność Trybunału Konstytucyjnego i suwerenność konstytucyjna RP. *Państwo i Prawo*, (6). 3–17 (in Pol.).
10. *Rishennya Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny za 2015 rik* [Decisions of the Constitutional Court of Ukraine for 2015]. Retrieved from: <http://www.ccu.gov.ua/docs/230> (in Ukr).
11. Askerov, S. S. (2008). *Pryntsyp nezalezhnosti i nedotorkannosti suddiv u kryminal'nomu protsesi Ukrayiny ta Azerbaydzhanu (porivnyal'no-pravove doslidzhennya)* [Principle of Independence and Immunity of Judges in the Criminal Procedure of Ukraine and Azerbaijan (comparative legal study)]. Kandydats'ka dysertatsiya thesis (12.00.09). Kyiv (in Ukr).
12. *Pro Konstytutsiynyy Sud Ukrayiny* [On the Constitutional Court of Ukraine]. *Zakon Ukrayiny* (13.07.2017). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>. (in Ukr).
13. Andrushko, A. V. (2003). *Vynyknennya trudovykh pravovidnosyn z derzhavnymy sluzhbovtsyamy* [The emergence of labor relations with civil servants]. Kandydats'ka dysertatsiya thesis (12.00.05). Khmel'nyts'kyy (in Ukr).
14. *Proekt Zakonu Pro derzhavnyy byudzhel na 2019 rik* [Draft Law on the State Budget for 2019]. Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64598 (in Ukr).
15. *Rishennya Rady suddiv Ukrayiny* [Decision of the Council of Judges of Ukraine] (19.11.2018 No 9). Retrieved from: <http://rsu.gov.ua/uploads/article/risenna-rsu-no-78-vid-19112018-s-bf0d84e109.pdf> (in Ukr).
16. *Vysnovok Yevropeys'koyi Komisiyi za demokratiyu cherez pravo shchodo Proektu Zakonu Pro Konstytutsiynyy Sud Ukrayiny* [Conclusion of the European Commission for Democracy through the Law on the Draft Law on the Constitutional Court of Ukraine]. (12.12.2016). Retrieved from: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/870_2016_2016_12_12.pdf (in Ukr).
17. Todyka, YU. N. (1999). *Osnovy konstitutsionnogo stroya Ukrainy* [Fundamentals of the constitutional system of Ukraine]. Kharkiv: Fakt (in Rus).
18. *Rishennya Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny (sprava pro doderzhannya protsedury vnesennya zmin do Konstytutsiyi Ukrayiny)* [Decision of the Constitutional Court of Ukraine (case about the maintenance of the procedure for making amendments to the Constitution of Ukraine)] (30.09.2010 No 20-rp/2010). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-10> (in Ukr).

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАТТЮ (ARTICLE INFO)

Published in:
 Форум права: 54 pp. 52–59.

Related identifiers:

10.5281/zenodo.2634681

http://forumprava.pp.ua/files/052-059-2019-1-FP-Nedybaliuk_8.pdf

http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2019_1_8.pdf

License (for files):

Creative Commons Attribution 4.0 International

Received: 14.01.2019

Accepted: 26.01.2019

Published: 30.01.2019

Cite as:

Недибалюк, В. Д. (2019). Окремі аспекти незалежності Конституційного Суду України як гарантія реалізації Основного Закону. *Форум Права*, 54(1). 52–59. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.2634681>.

Nedybaliuk, V. D. (2019). Okremi aspekty nezalezhnosti Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny yak harantiya realizatsiyi Osnovnoho Zakonu [Some Aspects of Independence of the Constitutional Court of Ukraine as a Guarantee for Realization of the Basic Law]. *Forum Prava*, 54(1). 52–59. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.2634681>.